

Viestintäalan koulutus ja tulevaisuus

Media- ja viestintäalojen koulutuksesta on keskusteltu julkisuudessa kiihkeästi. Sävy on ollut pääsääntöisesti negatiivinen, ja koulutusta on käsitelty yksipuolisesti tai yleistäen. Milloin on kritisoitu media- ja viestintäalan oppilaitoksista rekrytoitavien harjoittelijoiden käyttöä ilmaisena, alan työllisyyttä vääristävänä työvoimana, milloin puolestaan on kauhisteltu oppilaitosten sisäänottojen suurta määrää. Alan koulutuksen ylikuumenemisesta on puhuttu pitkään. Ministeritasolta lähtien vedotaan siihen, ettei koulutukseen pyrkiville tulisi tarjota katteettomia lupauksia alan työllisyydestä, joka ei näyttäisikään kasvavan odotusten mukaisesti.

Ylikoulutusta ja päällekkäisyyksiä varmasti on. Kuitenkin esimerkiksi Oulun yliopiston Mediatuottajan maisteriohjelmasta ja Oulun ammattikorkeakoulusta valmistuneet mediatuottajat ovat kaikki työllistyneet alalle jopa ennen valmistumistaan. Koulutusten suunnittelu on lähtenyt elinkeinoelämän tarpeista, ja tulokset ovat sen mukaisia.

Kriittistä tutkimusta, arviointia tai ennakoitua media- ja viestintäalojen tulevaisuudesta ja mahdollisuuksista ei julkisissa keskusteluissa ole juuri näkynyt. Kohuisan, oppilaitoksia syytävän mediajulkisuuden taustalla - tai pikemminkin siitä syrjässä - on kuitenkin tehty tutkimusta media- ja viestintäalan työllisyyden ja koulutuksen nykytilasta sekä tulevaisuudesta. Huhtikuun lopussa 2006 julkaistiin Pentti Raittilan, Nina Olinin

ja Sari Stenvall-Virtasen viestintäalan ammattikuvia ja koulutustarpeita arvioiva raportti Viestintäkoulutuksen nousukäyrä. Monta tietä unelma-ammattiin ja suuriin pettymyksiin.

Raportti tuo yksipuolisen ja syytävän kritiikin sijaan esille ylikuumenuneeseen koulutustilanteeseen liittyviä poliittisia taustoja. Lisäksi siinä analysoidaan media- ja viestintäaloja kohdannutta yhteiskunnallista muutosta sekä siihen liittyviä osaamistarpeita ja uusia ammattikuvia. Osaamistarpeita käydään läpi esimerkiksi media- ja viestintäaloihin kuuluvan sisältötuotannon osalta, jolta odotetaan edelleenkin paljon.

Perinteisten ammattikuvien on ennakoitu muuttuvan tulevaisuudessa. Useissa niistä tarvittaisiin jo nyt sellaisia viestinnällisiä ja sisältöliiketoiminnallisia taitoja, joita työntekijöillä ei koulutuksensa puolesta ole. Voidaan myös kysyä, onko nykyinen koulutus suuntautunut liiaksi perinteisen mediateollisuuden tehtäviin.

Sekä viestintäalan raportin että lukuisten alueellisten ja valtakunnallisten sisältötuotantoalan selvitysten mukaan väline- ja teknologiakeskeiset ammattikuvat vähenevät. Monialaosamisen merkitys kasvaa, ja ammatilliset toimenkuvat laajenevat. Rutiinitehtävät siirtyvät yhä enemmän halvemmän työvoiman maihin, mikä on ollut Suomessa jo nähtävissä ICT-sektorilla.

Suomen vahvuus on teknologiasaamisessa. Toisaalta edellä viittaamamme toimialakehitys on osoittanut, että osaamisen yksipuolisuus ja teknologiapainotteisuus ovat mielleltävissä myös heikkoudeksi. Korkealaatuisen teknologisen osaa-

misen yhdistäminen sisällölliseen osaamiseen ja liiketoimintataitoihin toimii heikosti. Suomi on siis korkean teknologian mutta matalan lisäarvon maa, jonka tulisi kehittyä asiakasta lähellä olevissa tuotannon vaiheissa: sisällöissä, käyttäjälähtöisyydessä, myynnissä ja markkinoinnissa - sekä Suomessa että kansainvälisesti.

Tulevaisuudentutkija Markku Wileniuksen mukaan Suomen mahdollisuudet liittyvät taloudellisen tuotannon ja kulutuksen dematerialisaatioon ja niin sanottuun luovaan talouteen. Asiantuntija-arviot luovan

talouden kehityksestä vaihtelevat. Toimiala on vaikeasti mitattavissa ja ennakoitavissa. Yhä suurempi osa tuotteiden ja palveluiden arvosta on kuitenkin tulevaisuudessa aineetonta. Niiden kulttuuriset ominaisuudet, tekijänoikeudet ja inhimillinen pääoma vaikuttavat talouden kehitykseen. Tietoyhteiskunnassa sisällöllillä ja sovelluksilla on suuri merkitys.

Viestintäalan raportti ja sisältötuotannon osaamistarveselvitykset viestivät, että nyt on uskallettava tehdä tulevaisuuden osaajien korkeatasoisista, uusia tarpeita vastaavaa koulutusta.

Alan nopeat muutokset asettavat esimerkiksi perinteiselle yliopistokoulutukselle haasteita. Ongelmana on, ettei monitieteisyyttä ole huomioitu todellisenä mahdollisuutena kuin vasta viime vuosina, ja edelleenkin monitieteisyys näyttää turhan usein jäävän hallintotason toiveiksi ja juhlapuheiksi. Käytännön toteutuksessa aito, vuorovaikutuksellinen monitieteisyys tuo suunnitteluun mukaan haasteita, joihin näyttää olevan hankala vastata. Millä keinoin vaikeudet olisivat voitettavissa? Miten haasteista tulisi mahdollisuuksia?

Haasteisiin voidaan lähteä vastaamaan kokoamalla monipuoliset voimat peräänkuulutetun monialaisen, uusia tarpeita vastaavan sisältö-, viestintä- ja mediaalojen koulutuksen toteuttamiseen. Nyt täytyy miettiä uudenlaisia ja rohkeita tapoja yhdistää ja verkottaa toisiinsa kulttuurisen, teknologisen ja liiketaloudellisen osaamisen aineksia. Tämä tulee tehdä yhteistyössä paitsi eri tieteenalojen edustajien, myös eri koulutusasteiden ja oppilaitosten välillä. Näin koulutusta tarjoavien pohjoisen yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen painoalat ja profiilit tarkentuvat.

Alueelle on rakennettava joustavia jatko-opintopolkuja sekä ammatillisen opetuksen ja tutkimuksen yhdistäviä huippuyksiköitä. Tärkeää on jatkossakin kytkeä opetus, tutkimus ja koulutus suunnittelu tiiviisti elinkeinoelämään. Monitieteisenä, tutkimusperustaisena sekä alueellisiin vaikuttavuustavoitteisiin nivottuna oppimisjatkumona koulutukselta voidaan aidosti odottaa merkittävää roolia tulevaisuuden talouden kehittämisessä.

"Kriittistä tutkimusta, arviointia tai ennakoitua media- ja viestintäalojen tulevaisuudesta ja mahdollisuuksista ei julkisissa keskusteluissa ole juuri näkynyt."

Jetta Eklöf

KM Jetta Eklöf ja FL Sanna Karkulehto työskentelevät Oulun yliopiston taideaineiden ja antropologian laitoksen CreaM-projektissa.

Sanna Karkulehto